

איצור התכמה

ולפי זה:

לדעת המדרש לא היתה נתינת המעשר של אברהם בגדר מעשר, ומכיון שמצות מעשר היא רק מגידולי קרקע, אין מקום לשאלה "היאך מעשרים את המלח", אלא השאלה היא "היאך מתקנים" אותם, כלומר: מכיון שמצינו שיש להפריש מעשר מתבואת השדה, כדי להראות ש"להשם הארץ ומלוואה", הרי צריך להיות פעולה דומה ו"תיקון" גם בדברים הפטורים ממעשר, פעולה כזו המורה על כך שגם דברים אלו באים מהקב"ה.

התורה התכמה

מה שאין כן רש"י מפרש ש"ויתן לו מעשר מכל" ה"י בגדר מצות מעשר, היינו שאברהם נתן מעשר מכל נכסיו, וכן נהג יצחק (ראה לעיל), ומכיון שכן מתאימה השאלה "היאך מעשרין".

י"נה של תורה

מבואר בחסידות שעשו כפי שהוא בשרשו (המקיף עליו מלמעלה) הוא דרגה נעלה בקדושה - "רישא דעשו בעטפוי דיצחק" (תיב"ע ויחי ג, יג). שרשו של עשו (גבורה דקליפה) הוא מיצחק (גבורה דקדושה), "ומצד בחינת המקיף עשו שואל איך מעשרין את התבן".

לפי זה יש לומר שעשו שאל אודות שני דברים אלו דוקא (מלח ותבן) משום שהם רומזים לבירור שלו.

מלח - מבואר בחסידות שמלח הוא "שרש כל הגבורות", ולכן מלח ממתיק דינים, שכן "אין הגבורות נמתקין אלא בשורשן". הרי שבענין "מעשרין את המלח" נרמז הבירור של הגבורות דעשו.

תבן - מבואר בחסידות שמוץ ותבן, "שאינם רק פסולת החטה", הם "מבחינת הקליפות", ולכן שיבח עשו את עצמו שנתן מעשר מתבן. לכן נאמר בבירורו של עשו לעתיד לבא (עובדי' א, יח) "והי' בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש".

כו, ב

וירא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך

אל תרד מצרימה: שהי' דעמו לרדת למצרים, כמו שירד חזיו צימי הרעב. אמר לו: אל תרד מצרימה, שאתה עולה תמימה, ואין חונה לארץ כדאי לך

במדרש רבה נאמר "גור בארץ הזאת כו', מה עולה אם יצאת חוץ לקלעים היא נפסלת, אף את אם יצאת חוץ לארץ נפסלת".

ושני שינויים ישנם בין המדרש לרש"י:

א. במדרש מודגש "אם יצאת חוץ לארץ נפסלת", ואילו רש"י אומר "אין חוצה לארץ כדאי לך", ותו לא.

ב. הדרש במדרש הוא על "גור בארץ הזאת" (פסוק הבא), ואילו פירוש רש"י הוא על "אל תרד מצרימה".

מובן, ששינויים אלו הם בתוכן הפירוש - מהו הטעם והגדר של איסור יציאתו של יצחק מארץ ישראל לחוץ לארץ:

לפי המדרש זהו התוצאה מכך שהי' חייב להיות בארץ ישראל ("גור בארץ הזאת"), היינו מצד מעלת ארץ ישראל - ארץ ישראל היא כ"תוך הקלעים" לגבי עולה, ובדרך ממילא "אם יצאת חוץ לארץ נפסלת". ואילו לרש"י זהו בגלל החסרון של חוץ לארץ ("אין חוצה לארץ כדאי לך"), ולכן קשור הדבר עם השלילה - "אל תרד מצרימה".

וטעמו של רש"י ונימוקו עמו:

על הפסוק "לזרעך נתתי את הארץ הזאת" (לך טו, יח) פירש רש"י "אמירתו של הקב"ה כאילו היא עשוי". היינו שאמירת הקב"ה לא פעלה "מעשה" הנתינה בפועל, שארץ ישראל תשתייך כבר אז לאברהם ולזרעו, ואין זה אלא "כאילו היא עשוי" (בלבד (ראה בביאור שם). נמצא, שארץ ישראל לא היתה המקום המיוחד ליצחק, למרות שהועלה בה לעולה. ומכיון שכן, מובן שארץ ישראל אינה בגדר "תוך הקלעים" לגבי יצחק, וממילא אין חוץ לארץ בגדר "חוץ לקלעים".

אלא הטעם הוא ש"אין חוצה לארץ כדאי לך":

רש"י פירש לעיל (חיי שרה כד, ז) "עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ, שהרגלתיו בפי הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי הי' אלקי השמים ולא אלקי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו ושמו לא הי' רגיל בארץ". פירוש: בחוץ לארץ ("בית אבי") לא היו הבריות מכירים בהקב"ה, ולא זו בלבד אלא אפילו שם שמים לא הי' שגור בפיהם, מה שאין כן בארץ ישראל "הרגלתיו בפי הבריות" על כל פנים (ראה בביאור שם). ומכיון שיצחק הי' עולה תמימה, "אין חוצה לארץ כדאי לך", שכן שם אין אפילו שמו של הקב"ה שגור בפי הבריות.

כו, ה

עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרת מצותי חקותי ותורת

וישמור משמרת: גזירות להרמקה על לזהרות שנמורה, כגון שניות לעריות

מובן שכוונתו גם לשניות מצד קורבה של האב, שהרי כל השניות (לבד מאם אמו) הם בקורבה דאב (יבמות כא, א).

ואף ש"אין אבות לבני נח" (רש"י וירא כ, יב), ואם כן כל המציאות של קורבה מצד האב נתחדשה רק לאחר מתן תורה - יש לומר:

א. האבות קיימו את כל התורה עד שלא ניתנה גם כשהמציאות נתחדשה לאחר מתן תורה.